

През 2012 г. се навършиха 100 години от рождението на Харолд Адриан Ръсел (Ким) Филби, считан за една от най-значимите фигури в шпионажа на XX век. За него са написани над 200 книги, хиляди статии, представени са редица документални и игрални филми. Животът и личността на Филби продължават да будят интерес.

По западни оценки Ким Филби се явява най-известният съветски разузнавач. Неговата кандидатура е била разглеждана за назначаването му на поста ръководител на СИС (англ. Secret Intelligence Service, SIS). Когато през 1967 г. е дадена гласност за действителната роля на Филби, бившият служител на ЦРУ (англ. Central Intelligence Agency, CIA) Майлз Купленд, лично познавал Филби, заявява: „Дейността на К. Филби в качеството на офицер за връзка между СИС и ЦРУ е довела до това всичките изключително обширни усилия на западните разузнавания в периода от 1944 до 1951 г. да са били безрезултатни. Би било по-добре, ако ние въобще нищо не сме правили."

Световноизвестният английски писател Греъм Грийн посочва: „...Филби е непоколебимо уверен в правотата на убежденията си, така както човек, намерил вярата си, е стигнал по логичен път до фанатичното й следване... Филби вярваше, че работи за ред, от който неговата страна само ще спечели."

Прочутата английска журналистка Джули Бърчил казва за вестник „The Mail on Sunday": „Ким Филби умря, както и живя – като патриот. И това, че избра вместо страната, в която му беше съдено да се роди по волята на съдбата, друга, на която да бъде верен – не е толкова негов, колкото наш проблем. Филби винаги е знаел какво прави, в името на какво го прави и затова той умря като щастлив човек."

По повод юбилейната годишнина от рождението на Филби, през 2012 г. в София бе представена книгата „Ким Филби в спомените на генерал Тодор Бояджиев" на издателство „СиВас Консултинг". Книгата е уникална с публикуваните за първи път автентични документи, писма и снимки от пребиваванията на именития разузнавач в България. В началните страници авторът, ген. Тодор Бояджиев, започва с думите: „Аз искам да пиша за Човека Ким Филби." и непринудено повежда читателя към моментите, разкриващи служебните му контакти с Филби и прерастването им в дългогодишно приятелство. От книгата научаваме за срещата на Филби с български държавни представители, за пътуванията му със съпругата в нашата страна, за обичта, която са хранели към България. Интересно е да се узнае по какъв начин Филби е възприемал страната ни, защо го е удивила, как е тълкувал процесите в нея. Творческият труд на ген. Бояджиев разгръща човешкото направление в една „интересна и абсолютно нетрадиционна личност". За да постигне това, авторът не се опира единствено на своите спомени, а издирва колеги, приятели, критици на Филби, имена в световното разузнаване и отразява проведените с тях разговори. Размисъл предизвиква виждането относно операция „Разбиващ фактор", засегнала различни страни, в това число и България.

На вниманието на читателите на вестник „България Сега" предлагаме интервюто с ген. Тодор Бояджиев:

Г-н Бояджиев, бихте ли се представили?

Зодия „Везни", 10 октомври 1939. Мисля, че съм уравновесен човек, определено предпочитам разумния компромис пред ненужната конфронтация. Тимов играч. Цялата ми кариера е минала в българското разузнаване. Това не е тайна. Но един разузнавач има и паралелен живот. В паралелния си живот бях най-младият зам.-търговски представител на България през 1967 г. На 27 г. бях зам.-търговски представител в Ню Йорк. Впоследствие преминах на дипломатическия фронт и стигнах до пълномощен министър в Мисията на България към ООН отново в Ню Йорк. През тези 11 години в Щатите имам едно сериозно американско признание. Губернаторът на щата Оклахома ми връчи диплома, с която ме назначи за безсрочен „посланик на добра воля" на щата Оклахома за света. В професионалния си живот имам 30 г. в българското разузнаване – започнал съм от най-ниското стъпало, стигнал съм до зам.-началник на българското разузнаване. През 1990 г. с указ на президента Желю Желев бях произведен в „генерал". С други думи, аз съм от новите, демократичните генерали и от 1990-1992 г. бях първи главен секретар на МВР. Бил съм депутат във Великото народно събрание и в 39-то Народно събрание. През юни 1993 г. беше създаден Български

евроатлантически разузнавателен форум (БЕАРФ). Това е неправителствена организация, която се роди по моя идея. Оттогава досега съм неин президент.

На 23 февруари 2012 г. във Военния клуб в София се състоя премиерата на Вашата книга „Ким Филби в спомените на генерал Тодор Бояджиев". Случайна ли е тази дата?

Премиерата надхвърли всякакви мои очаквания. Всичките 220 седящи места бяха заети и поне още толкова правостоящи. И наистина, особено ме радва факта, че след това ми се обадиха такива видни българи като известния писател Любомир Левчев, Иван Гранитски, Надежда Захариева, за да ме поздравят.

А защо 23 февруари? По-старото поколение ще си спомни, че това беше и продължава да е Ден на руската армия и военноморския флот. Тъй като Ким Филби има конкретен принос за победи на руската армия и за поражението на фашизма, при това на 1 януари се навършиха 100 години от неговото рождение, реших, че може би 23 февруари е най-подходящата дата за представяне на книгата. Още повече, премиерата се отбеляза във Военния клуб. Между организаторите бяха Научният институт по въпросите на сигурността, Висшето учебно заведение по библиография и информатика, Съюзът на офицерите и сержантите от запаса. Всички те са високо уважавани институции, без да са свързани с пряката политика. Именно те станаха инициатори книгата да се представи пред публика, за което съм много благодарен. А между хората, които представиха книгата ми пред тази голяма аудитория, освен издателят Симеон Василев от издателство „СиВас", присъства Димитър Йончев - специалист по национална сигурност, Соломон Паси - бивш министър на външните работи, председател на Атлантическия клуб, както и още няколко известни българи, които взеха отношение.

В интервю за БНР споделяте, че „по-точното заглавие на книгата би било „Ким Филби в едно разследване на ген. Бояджиев"." Какво имате предвид?

Определено не исках книгата да стане мемоарна и да се базира само на моите спомени. Още повече, бях си поставил амбициозната цел да акцентирам вниманието не върху разузнавача или шпионина Филби. Исках да акцентирам повече върху Човека Ким Филби. За да постигна това, реших, че само моите впечатления не са достатъчни. В продължение на няколко години целенасочено търсих хора, които са познавали Филби лично или косвено. За едни от тях той е бил противник в сферата на разузнаването, за

други - съмишленик. Осъществих поредица от различни контакти. До голяма част разговорите влязоха с цитати. В книгата са и съавторите, дали съгласието си да ползвам разговора. Това са личности като Маркус Волф – бившия ръководител на ЩАЗИ (нем. Stasi), лично познавал Филби, ген. Крючков – бившия шеф на ПГУ (рус. Первое главное управление, ПГУ) и КГБ (рус. Комитет государственной безопасности, КГБ), ген. Юрий Кобаладзе - който години наред бе лицето и говорителят на руското разузнаване, като писателя Михаил Любимов - колега на Филби в съветското разузнаване, световноизвестния писател Греъм Грийн - колега на Филби в английското разузнаване, Ричард Столц - директор на ЦРУ и редица други. Мисля, че с разговорите и с мненията, които са отразени в подробни цитати, книгата няма мемоарен характер. Затова работата върху темата за мен беше едно авторско разследване, а не само връщане към личните спомени.

Личността на Филби се разглежда като „феномен". Защо решихте да го изучавате?

Това, че се разглежда като „феномен" не е мое изказване, а наложило се мнение още по времето на Студената война. Ким Филби е феномен. И заради това, че ако е бил верен на „синята кръв", която тече в жилите му, той е щял да има наистина сериозна кариера. Дори е била обсъждана неговата кандидатура за шеф на английското разузнаване. И той е можел да стане, ако не беше издънката с Маклийн и Бърджис.

Но Филби избира нещо друго. И го избира не воден от авантюризъм, а защото през 30-те години, когато се формира неговото виждане за света и живота, са особено силни левите идеи, включително и в английските университети. Още по-решаващ е факторът, че тогава на световната сцена излиза нацизмът, хитлеризмът, заплахата от война. Филби вижда, усеща, разбира и решава да заеме мястото си на барикадата срещу фашизма. По това време английското правителство прави твърде много компромиси по отношение на Хитлер. Всичко това принуждава Филби да застане с всички сили срещу фашизма. В началото, когато той отива на сътрудничество, не знае, че контактът му е със съветското разузнаване. Мислил е, че Дойч, който не е руснак и с който има връзка, е представител на международна антифашистка организация. Впоследствие, Ким разбира, че ще работи за съветското разузнаване. И той го приема без никакво колебание.

Датата 1 януари 1912 г. за Вас е от особено значение. Бихте ли пояснили защо?

Да, така е. Тази дата е от особено значение и според мен тя изигра голяма роля в осъществяване на личния контакт между мен и Ким Филби. На тази дата, през тази година, почти по същото време, в Малко Търново, което все още е под турска администрация, е родена моята майка. Филби се ражда на същия ден, същата година и когато сме говорили с него - почти в същия час в Индия, където баща му е бил представител на висшата английска администрация (тогава Индия е английска колония). Когато това нещо в началните ни разговори стана известно, самият Ким Филби пожела да се запознае с моето семейство. Така той влезе в контакт с моите родители, моята съпруга, деца, които бяха съвсем малки, но го запомниха като „чичо Ким", без да знаят кой е.

Със сигурност датата 17 май 1973 г. ще остане завинаги във Вашето съзнание. Бихте ли разказали на читателите какво означава тя и как се запознахте с Ким Филби?

Да, датата ще остане завинаги в моето съзнание и така го приемам. Тогава се запознах с Ким Филби. Решението - да бъда човекът, който ще контактува с Филби при неговите посещения в България, за мен е най-голямата професионална награда, която съм получавал в целия си професионален живот. А запознаването стана на базата на това, че Ким Филби преди първото си идване в България е споменал (не е поискал, той не беше човек, който иска), че ще се радва, ако при първото му посещение в България с неговата съпруга, ги съпровожда млад български колега. И тогава изборът на моето ръководство е паднал на мен. Да бъда в контакт с тази легендарна личност - това беше наистина изключително събитие.

Алън Дълес нарича Филби „най-великия руски шпионин", а също и „шпионина на XX век.". Какво означава за сферата на разузнаването личността на Филби? Какъв е в днешно време интересът към него?

Когато излезе книгата ми, стоеше и въпросът: „Как определям това, че Ким Филби е най-великият шпионин на 20 век?" Затова, държа да подчертая - това определение е на Алън Дълес. Той е човекът, който определя Филби като „най-великия руски шпионин" и „шпионина на XX век". Във Вашия увод на статията имате един много хубав цитат от човек в американското разузнаване, който е познавал Ким Филби през годините, когато Филби е бил в английското разузнаване, но е работил за руското разузнаване. За руснаците Филби е един от най-големите им разузнавачи, за англичаните и американците – най-големият руски шпионин, който в Студената война е помагал на противника. По всяка вероятност интересът към Филби ще продължава още дълго

време. Във Великобритания остават разединени в мненията. В САЩ интересът е много по-голям, защото тази тематика там винаги е будила и буди интерес.

Според Вас, като дългогодишен служител в разузнаването и човек, който лично е познавал Филби, в какво се състои неговата феноменалност?

Феноменалността му е тази, че той поставя на първо място убежденията си, а не други принципи. Някои го наричат предател, непатриот, но на практика Ким Филби избира ценностите, в които вярва и им остава верен до края. В интерес на истината, по времето, когато се познавахме, той много добре виждаше слабостите и язвите на нашето общество. Но това не го разубеждаваше в твърдата му увереност, че той е застанал зад верни идеи, които не се реализират по начина, по който той е очаквал, че ще се реализират. Но не идеите за него бяха грешни, а реализацията им по грешен начин. Филби беше критик и си позволяваше да критикува и Горбачов, преди това и Брежнев - като през 70-те години това бе едва ли не наказуемо. Но Филби, по типичния английски начин, не криеше нещата, в които вярваше и зад които стоеше. Интересът към него продължава до ден днешен, защото основният въпрос остава отворен, а именно: Той предател ли е, враг ли е, шпионин ли е, реалист ли е? Общо взето има много въпроси, по които споровете продължават. Да не говорим, че той и историята около него продължават да будят интерес у историци, писатели, сценаристи и много други.

Как тълкувате думите на Филби: „За да измениш, трябва да принадлежиш! Аз принадлежах на друго виждане за бъдещето и на него не съм изменял.", както и думите в книгата му „Моята тайна война": „Аз чувствах, че моите идеали и убеждения, моите симпатии и желания са на страната на тези, които се борят за по-добро бъдеще на човечеството..."?

За мен, думите в първия цитат съдържат философията на Ким Филби. През 30-те г. Филби завършва Кембриджкия университет. Още няма 30 г., когато отива във Виена и се включва в нелегалното движение срещу надигащия се фашизъм. Участва в революционните битки на виенския пролетариат. Впоследствие се връща. Тогава приема левите идеи. В своята неиздадена автобиография, която имах възможност да прочета, Ким пише още в самото начало: „Аз на 6 г. се превърнах в един малък непримирим антиимпериалист." Той е бил бунтар по дух и характер още в детските си години. Затова, като студент с 50-60 лири, дадени от баща му, заминава за Австрия и се бори за каузата, в която вярва, на страната на австрийския пролетариат. Никога през

живота си Филби не е бил стимулиран материално. Това отсъства изцяло. Филби говори за човечеството и се бори за „по-добро бъдеще на човечеството" - това е неговото верую. Убежденията на Филби дават основание на Грейъм Грийн да напише в предговора към книгата „Моята тайна война", че Ким Филби е вярвал - това, което прави, е в полза и на неговата страна, на обикновените хора.

Как мислите, защо след като е публикувана книгата на Филби „Моята тайна война", в Университетите в Оксфорд и Кембридж се появяват фен клубове?

Защото английските младежи са оценили именно това, че Филби е верен на неща, в които вярва. И им остава верен, въпреки че поема огромен риск. Интересът към него продължава до днес.

Един от най-великите дипломати на Германия - Ото фон Бисмарк казва: „Политиката не е наука, а изкуство." Самият Ким Филби също винаги е определял себе си като политик. Какво бихте казали по този въпрос?

Много характерно тук е писмото на Филби до негов близък, който го е попитал, дали не се е разочаровал от факта, че в Москва се е сблъскал с последиците на култа. Филби отговаря в следния смисъл, преразказвам: „Бях направил своя избор. Да, видях, разбрах. Но това не ме разубеди в мисълта, че тези идеи при други условия биха могли да се реализират. Аз бях политик. Какво да направя? Да стана ренегат? Да се върна в Англия? Нямаше как да го направя. Да спра, не можех. Аз съм роден политик." Така че, самият Ким Филби през цялото време се е определял като такъв.

В книгата представяте богата информация и ярко осветлявате човешкия облик в биографията на Харолд Адриан Ръсел. Какъв човек беше той в личен план?

Изключителна ерудираност. Изключително широки познания. Изключителна тактичност. Изключително човешко отношение към всичко, с което се сблъсква. Трудно ми е да обхвана всичко. Може би само един пример ще дам, който за мене е невероятен спомен.

Примерът донякъде говори за отношението и чувството за хумор на Ким. При първото посещение на Филби в България, пътуваме към гара София. Филби си тръгва. В колата сме той, аз, съпругата му и шофьора. Вали силен дъжд. Аз казвам на Ким: „Ние, българите, имаме поговорка, че и „времето плаче" за това, че си тръгвате." Той се засмя, след което каза: „Добре, Тодор. Как ще ми обясниш това, че когато пристигнахме, валеше още повече?" Аз се замислих за момент и отговорих: „Ким, не мога да се досетя за подходяща поговорка. Но защо да не приемем, че природата, като нас хората, може понякога да плаче и от щастие?" При което Филби замълча, след това почука циферблата на часовника си и каза: „Тодор, отговорът ти е хубав. Но ти бяха необходими 9 секунди, за да го дадеш." Очевидно, Ким видя, как физиономията ми придобива тъжен израз. Разузнавачът на разузнавачите да прецени разузнавача така... Ким се засмя и изрече: „Тодор, но ще ти призная. На твоите години аз давах такъв отговор за 11 секунди."

Какви чувства и мисли събуждаха у Филби спомените му за България?

Ким Филби се влюби в България. Идването му през 1973 г. не беше първото му преминаване през нашата страна. Описал съм и в книгата си. Непосредствено след войната Филби минава през България, но тогава не я усеща. След като през 1963 г. Филби е вече в Москва, преживява трудни периоди, сблъсква се с нови реалности, претърпява разочарования, докато в един момент се появява неговият ангел - Руфина Ивановна. Тя е четвъртата съпруга на Ким, с която той живее най-дълго, 18 години. Руснаците предоставят възможността на Ким да пътува в рамките на бившия социалистически блок. Ким е бил в Чехословакия, в Унгария, в ГДР, в Куба - във всички тези страни по един път. България, която е посетил втора по ред след Чехословакия, му прави толкова силно впечатление, че той пет пъти беше в нашата страна. А до ден днешен неговата съпруга идва всяка година в България.

Филби и съпругата му с удоволствие са посещавали нашата страна. Госпожа Руфина Филби споделя: „България веднага ни плени.", а Филби казва: „Вашата красива и гостоприемна страна остави у нас незабравими впечатления...". Кои бяха за Ким Филби и съпругата му любимите места в България?

Руфина и Ким се влюбиха в България още през 1973 г. Той определено предпочиташе планината. За него морето беше скучно. Всяко негово посещение винаги е било разделено на две части – море и планина. Морето, заради Руфа. Планината – за него. Любимата планина за Ким бяха Родопите. Родопите сме ги обходили надлъж и шир. Не еднократно. Многократно. Почти всяко идване в България беше свързано с отиване до Смолян, Кърджали, Агушевия конак, Ждрелото, Златоград. Родопите го пленяваха със своята енергия. Обичаше Странджа, но я откри чрез мен. Знаейки, че аз съм роден в тази планина, пожела да я посети. И в Странджа сме били няколко пъти. Враца, Вратцата, Магурата, безброй места сме посетили, които са му правили силно впечатление и които Ким отново и отново обичаше да посещава.

Филби говорил ли е с Вас по темата „операция Разбиващ фактор"?

За операцията „Разбиващ фактор" (англ. Operation Splinter Factor) не е говорил и аз не съм говорил, защото тогава аз не знаех нищо за тази операция. Тук трябва да се влезе малко в същността.

„Разбиващ фактор" е една операция на английското и американското разузнаване. Първоначално тя се заражда в Англия под наименованието„Лиоте" и цели разпада на Съветския съюз. На практика операцията действа след Октомврийската революция. В документи започва да се появява през 30-те години на XX век. След Втората световна война, при други обстоятелства, „Лиоте" преминава в операция за разбиване на социалистическия блок. Фигурира под наименованието „Разбиващ фактор". За нея все още се знае минимално. Почти всичко е покрито със секрети.

Операцията се провежда в годините след 1945 г. По това време Ким Филби е началник на английското външно контраразузнаване - SIS, 9-ти отдел, който работи срещу Съветския съюз и Източна Европа. От 1949-1951 Филби възглавява службата за връзки SIS във Вашингтон, отговаря за връзките с ЦРУ и ФБР (англ. Federal Bureau of Investigation, FBI) и координира дейността на британските и американските разузнавателни специални служби в борбата срещу „комунистическата заплаха". Абсолютно всичко, което се е правело от американци и англичани, е минавало през неговите ръце. Така че е нямало начин Филби да не знае за операция „Разбиващ фактор". Но когато аз се срещах с него, докато беше жив, аз не знаех нищо за тази операция.

В един момент се случи така, че при посещение в моето родно село Граматиково видяхме на площада паметника на моя чичо Илия Бояджиев, който е убит през 1949 г. по време на предварителното следствие по процеса Трайчо Костов. Ким Филби видя този паметник и запита кой е. Аз му разказах историята, при което той замълча за момент и реакцията му беше едно кратко изречение на английски „He was a great man." (бълг. „Той беше велик човек."). Времето, което използва Филби, глаголната форма, категорично говорят за това, че той е знаел нещо за този човек. Така и не задълбочихме този разговор. Много години по-късно аз попаднах на тази операция, която на практика е довела до процесите в цяла Източна Европа. И всичко това е било операция „Разбиващ фактор". Когато направих връзката, Филби вече не беше жив. Очевидно е, че това е реална операция. Очевидно е, че той е знаел. Но наистина изискванията на секретността не са позволявали в един близък, интимен разговор да ми покаже по някакъв начин нещичко, да ми пусне някаква следа.

При всички посещения на Филби в България Вие сте го съпровождали. Кои бяха дискутираните въпроси при срещата му с българските държавници?

На практика Филби е имал една единствена официална среща с висшето ръководство на МВР. Той пожела предварително да получи въпросите. Аз превеждах на срещата. Присъстваха двайсетина генерали от МВР. Цялата лекция на Филби е пресъздадена дословно в книгата ми. Въпросите бяха много интересни. Който отвори книгата, може да намери конкретните въпроси и конкретните отговори. Иначе, Ким не обичаше официални срещи. Всяко негово идване в България е било инкогнито. Той никога не дойде в България като „Ким Филби". Идваше с друг паспорт, с руско име. Така че, не е контактувал с медии, а единствено с висшия генералитет на МВР - при първото му посещение имаше такава среща.

Английската аукционна къща „Сотбис" Ви е предложила да откупи от Вас снимки и кореспонденцията Ви с Филби. При това офертата е била твърде примамлива. Защо отказахте?

След смъртта на Филби, по време на перестройката във все още съществуващия тогава СССР, руснаците се сблъскаха с огромни финансови проблеми. Пенсиите слязоха на нула и Руфа - вдовица, остава без всякакви средства за живот. Тогава ученици на Ким Филби предлагат на ръководството на руското разузнаване да се съгласи (без да се ангажира разузнаването) чрез „Сотбис" да се продадат някои от личните вещи на Ким, за да може да се подпомогне Руфа. След като се получава съгласието, учениците на Ким се свързват със „Сотбис", подбират се предмети от наследството на Филби, които

да бъдат пуснати на търг. По всяка вероятност тогава, не съм изяснявал, от Руфа или от един от учениците - близък мой приятел, хората от „Сотбис" разбират, че Филби е имал приятел в България, с който е водил голяма кореспонденция. Лесно ме откриха, обадиха се от „Сотбис" с предложение да заплатят наистина една много хубава сума, за да им предоставя в оригинал снимки и кореспонденцията си с Ким Филби. Поеха ангажимента, освен едно много сериозно заплащане, да ми направят копия, които почти да не се различават от оригинала. Отказах по няколко причини. Първо, бях служебно лице, главен секретар на МВР. Да се въвличам в бизнес отношения с една английска частна фирма - реших, че това е конфликт на интереси, въпреки че тогава това понятие не беше в обръщение. Второто, реших, че много или малко това е доза измяна към паметта на Ким от моя страна, тъй като не мога да получа неговото съгласие за това. Трето, бях твърдо убеден, че в някой хубав ден тези неща ще представя на любопитния, заинтересования читател в книга, която ще напиша за Филби. Така и стана. В книгата ми има извадки от кореспонденцията ми и снимки.

В интервю за агенция „Фокус" посочвате, че сте говорили с американски изследователи на живота на Филби и единият от тях има частен музей във Флорида. Имате ли информация за други подобни музеи? Вероятно ли е домът на Филби в Москва да бъде превърнат в музей?

Един от хората, които са се интересували от живота на Ким Филби, е мой личен приятел - Кийт Мелтън. Приятелството ми започна със съдействието на Руфа. Мелтън е помогнал за издаването на спомените на Руфа в САЩ. Човекът е известен в професионалните среди с това, че притежава най-големия частен музей на разузнаването въобще. Музеят не е открит за публика. Между другото, Кийт Мелтън е и успешен бизнесмен. В това начинание е инвестирал няколко десетки милиона долара, 10 години от живота си е скитал по света да събира експонати. Колекцията в музея е изключителна. Посетих музея. В него има цяла секция за „Ким Филби". За Мелтън, Филби е пример за супер висок професионализъм. За Българите в Америка обаче ще е интересна друга информация. От месец юни 2012 г., в центъра на Ню Йорк, в изложбената зала на TV „Discovery", се провежда изложба на тема „Разузнаването". Тя е открита за обществеността и 97 процента от експонатите са от музея на Кийт, другите 3 процента са от архива на ФБР и ЦРУ. Изложбата ще бъде в Ню Йорк до март 2013 г. Впоследствие ще се състои в други градове на САЩ – Лос Анджелис, Сиатъл, Вашингтон, Сан Франциско, Лас Вегас.

Най-интересно е, че Кийт прояви много сериозен интерес към моя анонс – изложбата да излезе от Щатите и най-напред да посети Европа, по-точно България. Предложението бе прието. Така че, това е един от проектите, върху които работим. Условието на Мелтън е - партньорът да е неправителствена организация. Разбира се, ще бъде необходимо съгласието на двете правителства.

Други музеи. Има втори музей във Вашингтон, който също е частен и залага основно на описание на разузнавателни дейности, извършвани във Вашингтон. Така че публичният музей е във Вашингтон, но в момента фокусът е върху изложбата в Ню Йорк, предвидена впоследствие да пътува.

Между другото, Кийт има три издадени книги и един изключителен каталог на специални разузнавателни средства. Предстои публикуването му на книга за работата на чужди разузнавания в САЩ и Ню Йорк. В книгата определено ще бъде описан и ресторантът на „666 Fifth Avenue", където беше задържан Пеньо Костадинов с обвинение, че работи, за да пробие атомните секрети на САЩ. Това е български разузнавач. Абсолютно нищо не успяха да докажат в тези обвинения и в крайна сметка го размениха за 19 американски агенти, задържани в Източна Европа.

Музей на Ким Филби в Москва - това е един деликатен въпрос. Всъщност, това е мечтата на неговата съпруга. Ако руското разузнаване реши, че ще превърне дома на Филби в музей, за една такава идея Руфина Филби ще завещае жилището с всичко в него. Доколкото ми е известно, въпросът все още не е решен.

В качеството си на дългогодишен бивш служител в българското разузнаване, поддържащ и сега интензивни контакти със световноизвестни имена в разузнавателната сфера, а също и като настоящ президент на БЕАРФ, как бихте формулирали основните задачи на световното разузнаване?

В тази връзка, като президент на БЕАРФ, давам отговор на въпроса. Той се съдържа в шеговитото мото, което при създаването на тази неправителствена организация издигнах на шега, но и с доза сериозност: „Шпиони от всички страни, обединявайте се!". Какво имам предвид? Тогава мотото звучеше като абсолютна утопия. Повечето от членовете на почетния борд (имена в световното разузнаване), казаха, че това е утопия, че в разузнаването не може да има широко сътрудничество. Не мен ми е ясно, че разузнаването е национална институция. То има най-напред национални задачи. Но в

знаменателя на интересите се появиха толкова много общи компоненти, че е невъзможно една страна, колкото и мощна да е тя, да ги реши сама. Колко години се опитваме за някакъв успех в битката с тероризма? ЦРУ не е в състояние само да реши проблема. Европа не е в състояние сама да го реши. А това е проблем и на много арабски държави, на много независими държави и то не всички демократични. Така или иначе сътрудничество в тази сфера се налага. То се провежда, но все още не може радикално да се пребори с тази заплаха.

Има една друга заплаха, за която се говори много малко, но която ще се окаже жестока заплаха. Това е кибертероризмът. Интернет, компютрите, станаха основа на глобална система – финансова, икономическа, политическа. Удар върху тази система със средствата на кибертероризма може да доведе до много по-страшни последици от това, което се случи на 11 септември 2001 г. Идва наистина опасността автомат „Калашников" да бъде заменен с компютърната мишка. В киберпространството могат да се нанесат жестоки поражения и то не локални, а глобални. Ако тук не се обединят усилията за битка и борба срещу потенциалната опасност от кибертероризма, то наистина имаме една изключително голяма заплаха пред себе си. И ред други неща като наркотици, пране на пари, трафик на хора, „бели робини", пиратство - морско, въздушно и какво ли не. Това са все общите знаменатели в интересите на всички, които изискват едно широко международно сътрудничество. Разузнаването ще запази своя национален характер, но рано или късно, и по-добре рано, отколкото късно, ще се появи нещо, за което аз вече 20 години пиша – Международна разузнавателна общност.

По повод 100-годишнината от рождението на Ким Филби СВР (рус. Служба внешней разведки, СВР) на Русия разсекрети редица документи, които впоследствие бяха публикувани в книгата „Ким Филби" на Николай Долгополов. Известно ли Ви е да има публикувани и други материали във връзка с годишнината?

Не мога да кажа конкретни заглавия. Сигурно са излезли, но не ми е попадала информация. На сградата на прес-бюрото на СВР, което е контактната точка за обществеността и медиите с тази институция, беше поставена мемориална плоча с барелефа на Ким Филби.

В интервю за Радио „София" казвате: „Тази книга се превърна в събитие и в моя живот." Бихте ли допълнили това изказване ? Има ли нещо, което считате за важно, но сте пропуснали да посочите в книгата си?

Книгата се превърна в събитие, защото в продължение на една година аз непрекъснато живеех и преживявах отново всичко това, което е ставало за тези 15 години.

Това, което съм пропуснал. Именно, пишейки тази книга, попаднах на операция „Разбиващ фактор". В известен смисъл тя се е намесила и в личния ми живот - братът на баща ми е жертва на тази операция. Лично съм заинтересован да тръгна по нейните следи. Това е темата, по която работя и сега. Много ми се иска следващата ми книга да е едно разследване по тази операция. Големият проблем е, че в английските архиви в документи за предхождащата операция „Лиоте" има гриф, че не подлежат на отваряне до 2020 г. За операция „Разбиващ фактор" предполагам, че грифовете са още по-строги. Така че е много трудно, ако не невъзможно, да се намери документално потвърждение за тази операция. Не зная какво ще успея да направя и дали ще успея. Изключително трудна задача. Не съм оптимист, че ще успея да я реша. Даже, честно казано, не съм оптимист, че ще доживея момента, в който нещата ще излязат на светло. Дай Боже някога все пак и те да получат своя отговор.

Г-н Бояджиев, това не е първата Ви книга на разузнавателна тема. Предвиждате ли издаването на книгата „Ким Филби в спомените на генерал Тодор Бояджиев" на английски и руски език? Читателската публика би ли могла да очаква в бъдеще други Ваши книги?

Книгата ми евентуално ще види бял свят в САЩ. В Русия сигурно ще бъде отпечатана. Даже мисля, че се подготвя нейното публикуване.

Определено, в бъдеще ще има друга книга, която е почти готова. Работното й заглавие е „Шпиони от всички страни, обединявайте се!" и е с такова заглавие, защото ще включи 52 мои интервюта (пряка реч, директно) с имена в разузнаването в Съединените щати, Европа и Русия. Всички тези лица са професионалисти, участвали в играта „без правила", както се наричаше разузнаването по време на Студената война. Тези лица отговарят общо взето на голяма част от въпросите, които Вие ми задавате сега в това интервю - и за бъдещето на разузнаването, и за ролята на личността в разузнаването, и за ролята на жените в разузнаването, на ветераните и тяхната роля след като станат ветерани, и редица други интересни въпроси. Те са били интересни за мен. Надявам се, че и у много читатели ще предизвикат интерес.

Г-н Бояджиев, Благодарим Ви за съгласието да участвате в интервю за в. „България Сега". Желаем Ви бъдещи творчески успехи!

Материалът е подготвен на основата на информация от открити източници.
Снимките са от личния архив на ген. Т. Бояджиев и се публикуват с негово съгласие.

Ваня Велкова
В."България СЕГА"
www.Bulgariasega.com